

Mezinárodní charta geografického vzdělávání a geografie v Rámcovém vzdělávacím programu ZV

Jaroslav Vávra

Technická univerzita v Liberci
Fakulta pedagogická
katedra geografie
<http://www.jaroslavvavra.com>

*Dítě školou povinné
dovede to, co my ne:
dejme tomu v elektrice
průvodčí se rozplyne.
Dítě bloumá po Africe,
loví lvice a my ne. (J. Suchý)*

Zdroj: <http://www.supermusic.sk/skupina.php?idpiesne=9050&sid=>

Pedagogika

(na pedagogických fakultách)

- vědní disciplína
 - zkoumá cíle, podmínky, metody a prostředky rozvoje lidské společnosti
- v doktorském studiu (pedagogika)
 - jako vědní obor
 - v pedagogických specializacích
 - v oborových didaktikách
 - postupně se konstituují jako vědní pedagogické disciplíny, ale jejich vědecký statut není institucionálně zabezpečen (jako je tomu např. v Německu)
- profilující učitelská disciplína
 - cíle
 - specifika oboru (učitelství geografie)

Zdroj: Maňák 2006

Oborová didaktika a geografie

Geografické vzdělávání by mělo plnit úlohu **prostředníka komunikace ve vědním oboru geografie.**

(...) předmětem výzkumu těchto samostatných vědeckých disciplín je proces zprostředkování poznatků (výsledků, metod atd.) v daném oboru od jeho tvůrců k jeho uživatelům (jednotlivcům i celé společnosti). Tento paradigmatický posun patrný v posledních desetiletích v rámci oborových didaktik (tedy i geografického vzdělávání) kontrastuje s předchozím pojetím didaktik (tzv. „malých věd“) jako pouhých hraničních disciplín mezi příslušným vědním oborem a pedagogickými vědami (blíže Brockmeyerová-Fenclová, Čapek, Kotásek 2000; Slavík 2003). (zvýrazněno J.V.)

Zdroj: Kuldová, S.: Image geografie v edukačních dokumentech – příspěvek k diskusi nad textem revize Mezinárodní charty geografického vzdělávání (připravovaný článek pro Sborník ČGS)

Otázky

- Je oborová didaktika geografie pouze prostředníkem (hláskou) geografie-vědy?
- Je možné chápat vztah mezi oborem a oborovou didaktikou jinak?

pedagogika

? oborová ?
? didaktika ?

obor

Oborová didaktika

- hledání způsobů:
 - jak skloubit nějaké *učivo* či *obsah* s principy *obecné didaktiky*
 - jak určité konkrétní učivo optimálně vyučovat a studovat
- hypotéza (předpoklad)
 - mezi různými obory existují odlišnosti, které se promítají do povahy vyučování a učení (*teaching and learning*)

Zdroj: Kansanen 2007

Oborová didaktika nebo *pedagogical content knowledge* (PCK)? (Shulman, in Kansanen 2007)

oborová didaktika z tradiční německé didaktiky

- je průnikem didaktiky a konkrétního oboru s normativním charakterem (vedou učitele v práci, zároveň použitelné pro výzkum)
- soustřeďuje se na obsah
- směřuje k dobrému vyučování a k efektivním výsledkům
- zabývá se všemi důležitými faktory výukového procesu
- zaměřuje se na běžný kontext třídy

Základním a neoddělitelným faktorem výukového procesu jsou hodnoty

Zdroj: Kansanen 2007

PCK

- pochází z pedagogické psychologie („učení se“)
- výzkumně zaměřený, bez normativních cílů; povahou empirický - jak by efektivní vyučování mělo vypadat
- odkazuje k širšímu kontextu a k příbuzným vědám – sociálním a politickým
- zaměřeno na učitelovy znalosti (*knowledge*) – 7 kategorií

Jak učit geografii? (Bednarz 2000)

1. **Didaktika (*pedagogy*) by měla být definována jako systém, který zahrnuje kurikulum, strategii a hodnocení**

2. **Zkušenost studentů z učení by se měla měnit podle charakteru a záměru geografického vzdělávání**

„Geografické vzdělávání je o, v a pro prostředí a společnost, ve kterých my všichni žijeme“

3. **Koncepce výuky geografie by měla mít vliv na didaktická rozhodování učitelů**

Aprobovaný učitel geografie rozumí oboru a dovede skloubit znalosti z výukových aktivit, které pomáhají studentům s učením, což je nazýváno PCK. Mnoho učitelů zeměpisu je jednostranně zaměřených a často se spoléhají na učebnici. Nedovednou pak předat odborné znalosti předmětu

4. **Americká kampaň jak zlepšit výuku geografie nebyla úspěšná, protože nedošlo ke zlepšení didaktických postupů**

Je chybný předpoklad, že učitelé vědí jak učit (*pedagogical k.*), a tím, že učí geografii, se stanou kvalifikovanými učiteli zeměpisu (PCK).

5. **Při hledání způsobu jak zlepšit výuku geografie, oborová didaktika museli studovat a hodnotit jak výsledky výzkumů z přírodních věd tak také z historických/sociálních věd**

6. **Výuka je kulturní činnost**

Jsou velké rozdíly ve vzdělávání **mezi** kulturními oblastmi než **uvnitř** těchto oblastí. Učíme takovým způsobem, jakým jsme byli ve škole vzděláváni (Stigler and Hiebert 1999)

Oborová didaktika pro každý obor nebo pro určité skupiny oborů?

**Na Konferenci představitelů společností pro
oborové didaktiky (1998) doporučeno pro
každý obor. Proč?**

**Všichni členové jsou specialisté v oborových
didaktikách**

Návrh na sloučení příbuzných oborů do skupin

- **umělecké obory (správně asi humanitní „Arts“)**
- **přírodovědné („Sciences“)**
- **praktické obory**

V každé oborové didaktice existují rysy

- **obecné (aspekty, které nespádají do obecné
didaktiky, ale do oborových didaktik)**
- **oborově specifické**

Zdroj: Kansanen 2007

Geografie v Chartě o geografickém vzdělávání (1992), srovnání s překladem

(Kapitoly z didaktiky geografie 1999)

Questions and Concepts in Geography

Geography is the science which seeks to explain the character of places and the distribution of people, features and events as they occur and develop over the surface of the earth.

Otázky a koncepty školské geografie

Geografie je předmět, který se snaží charakterizovat různá území včetně rozmístění lidí, jevů a událostí.

Charakteristika geografie

Geography is concerned with human - environment interactions in the context of specific places and locations. Its special characteristics are its breadth of study, its span of methodology, its synthesis of work from other disciplines including the physical sciences and the humanities and its interest in the future management of people - environment interrelationships.

[Geografie] Studuje interakce mezi člověkem a prostředím v různých podmínkách. Charakteristická je především její obsahová a metodická šíře, přejímání poznatků různých oborů přírodních a sociálních věd a její zájem na budoucí utváření vztahů mezi lidmi a prostředím.

Hlavní koncepty geografických studií

Some of the central concepts of geographical studies are:

- Location and distribution,
- Place,
- People-Environment Relationships,
- Spatial Interaction,
- Region.

Hlavními koncepty geografického studia jsou:

- poloha a rozšíření
- místo a prostor
- vztahy mezi člověkem a prostředím
- prostorové interakce
- region

Místo (place)

Places have different natural and human characteristics. Natural characteristics include landforms, soils, climate, water bodies, vegetation, animal and human life.

Humans develop cultures, settlements, socio-economic systems and lifestyles according to their beliefs and philosophies. Knowledge of the physical characteristics of places and people's environmental perception and behavior are the bases for understanding the interrelations between people and places.

Každý prostor má vlastní přírodní a kulturní charakter. Přírodní charakteristiky se vztahují k reliéfu, k půdám, klimatu, vodstvu, rostlinstvu, živočišstvu i životu společnosti. V určitých přírodních podmínkách se rozvíjejí socioekonomické systémy, sídla, kultura a životní styl lidí odpovídající jejich životní filozofii. K porozumění vztahům člověka k prostoru v různých částech světa je třeba chápat přírodní i sociální prostředí.

Vztahy mezi člověkem a prostředím

People use environments in a variety of ways. Thus they create varied cultural landscapes through different patterns of activities. On the one hand, they are influenced by their physical settings, but on the other, they transform their surroundings into different culturally created environments, including landscapes of harmony and landscapes of conflict. Understanding these complex interactions within space provides an important basis for responsible environmental planning, management and protection.

Lidé využívají prostředí, v němž žijí různými způsoby. Tak vytvářejí rozličné kulturní krajiny. Na jedné straně jsou lidé ovlivňováni přírodou, na straně druhé mění svůj životní prostor v různá kulturní prostředí – krajiny harmonie a krajiny konfliktů. Znalost těchto komplexních interakcí uvnitř území je důležitými předpokladem pro odpovědné plánování, tvorbu a ochranu životního prostředí.

Nejednoznačné pojmy

- prostor
- místo
- region
- území/areál
- oblast
- krajina
- (životní) prostředí
- sociální/humánní

Obsah a koncepty geografického vzdělávání – základní způsoby

- regional studies
- thematic studies
- regionální studium
- tematické studium

At their best, both regional and thematic studies are strongly theory-oriented. In the context of teaching children, theories are used to illuminate the real world. In their studies, children should be encouraged to adopt a questioning or enquiry approach which will lead them towards the statement and application of generalizations and principles

Při odborně správném zpracování je jak regionální, tak tematické studium podřízeno teoriím, které mají zajistit srozumitelnost obsahu. Při studiu mají studenti používat problémové a objevné poznávací metody, které vedou k osvojení nových poznatků a k jejich aplikaci

Humánní geografie

anglicky	německy	česky
<p>Human Geography may include:</p> <ul style="list-style-type: none"> • population geography, • economic geography, • urban geography, • social geography, • historical geography, • cultural geography, • rural geography, • political geography, • human ecology ... 	<p>Die Anthropogeographie umfaßt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevölkerungsgeogr., • Wirtschaftsgeographie, • Stadtgeographie, • Sozialgeographie, • Historische Geographie, • Kulturgeographie, • Agrargeographie, • Politische Geographie, • Humanökologie ... 	<p>Sociální geografie zahrnuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geografie obyvatelstva, • ekonomickou geografii, • geografie sídel, (sociální geografie – x) • historickou geografii, • kulturní geografii, (rurální geografie – x) • politickou geografii, • sociální ekologii...

Kvalifikovaní učitelé

Geography should be taught in schools and colleges by trained specialist teachers. Teachers are the most valuable resource in education. Because of this and because of the complexity of geographical studies, well-trained, specialist teachers are essential. In face of the challenges of our time and of the objectives of geographical education described earlier, geography teachers should be qualified not only in their discipline, geography, but also in geographical education.

Geografii by měli vyučovat na všech typech škol pouze odborně připravení učitelé. Ti jsou vzhledem ke komplexitě obsahu geografie nejcennější základnou výchovy a vzdělávání. Vzhledem k aktuálním úkolům dneška a k cílům geografického vzdělávání by měli být učitelé odborně připraveni nejen z geografie, ale také z didaktiky geografie.

Vědomosti, dovednosti, postoje

Knowledge and understanding of:

- the developing discipline of geography (concepts, themes, attitudes and skills),
- the social contexts of education and teaching,
- students' needs, interests, expectations and rights,
- how students learn (cognitive, affective and psychomotor domains),
- curriculum principles.

The skills of:

- lesson, unit, course and curriculum planning,
- application of appropriate evaluation methods,
- involving students in a range of learning experiences,
- selecting and using appropriate resources and media,
- ongoing course evaluation and revision;

Values and attitudes that foster:

- the potential of geography as a medium for education;
- the geographical education of their students,
- personal and professional growth within geographical education,
- the equal rights of all students to effective geographical education;

Vědomosti:

- z vyvíjejícího se oboru geografie,
- z oblasti výchovy a vzdělávání,
- o potřebách a zájmech žáků a o jejich právech,
- o metodách učení žáků (poznávací, citové a psychomotorické procesy),
- o učebních osnovách a způsobu jejich tvorby.

Dovednosti:

- plánovat proces výuky,
- používat vhodné metody hodnocení,
- motivovat žáky k aktivitě v učení,
- vybírat a používat vhodné zdroje a učební pomůcky,
- neustále ověřovat a kontrolovat obsah výuky

Hodnoty a postoje:

- osobní angažovanost pro vzdělávací přínos geografie,
- ochota plně se věnovat svým žákům,
- snažit se o osobní profesionální růst,
- snažit se zachovávat stejná práva všech žáků na efektivní geografické vzdělávání

Geografie jako samostatný školní předmět

In order to guarantee a sound preparation for the future, geography should be considered as a core subject in both primary and secondary school curricula. Teachers at primary level should be trained to teach geography. At secondary level and above, it should be taught by specialist geography teachers. Geography builds an interface or bridge between natural and social sciences. Geographical questions may require reference to the findings of other disciplines including geology, hydrology, biology, history, sociology, politics and economics. Where local conditions require that students at a particular age or phase follow a combined studies or integrated studies curriculum, the precise contribution of geography should be made explicit in the program, using the framework provided by this International Charter.

Aby byla mládež dobře připravena pro život, měla by geografie patřit k základním předmětům na prvním i druhém stupni základních škol. Na druhém stupni základní školy a výše by měla být geografie samostatným předmětem a měli by jí vyučovat učitelé s aprobační pro geografii. Geografie tvoří spojovací článek mezi přírodovědnými a humanitními předměty. Geografické otázky jsou propojeny s poznatky řady oborů, např. geologie, biologie, historie, sociologie, politických a hospodářských věd. Tam kde učební osnovy předpokládají kombinované nebo integrované studium, měla by mít geografie klíčové postavení.

Stupně v geografickém vzdělávání

Primary Education

Young children like to learn-by-doing as they explore their surroundings. They are also open to new experiences and, therefore, teaching about people of other cultures, lifestyles and places should begin at this stage. Thus, geographical education contributes in the basic ideas of the United Nations Declaration of the Rights of the Child which states that: "The child shall enjoy special protection, and shall be given opportunities and facilities by law and other means to enable him [her] to develop physically, mentally, morally, spiritually and socially in a healthy and normal manner and in conditions of freedom and dignity."

Secondary Education

As young people grow, their capacity for abstract thinking increases. Practical experience may then be augmented by increasing use of more abstract sources of information. In promoting concern for the future of the global community, emphasis should be placed on avoiding a separation of knowledge and behavior and encouraging environmental competence, regional and national commitment and multicultural and international perspectives.

Higher Education

Many of those who undertake higher education may adopt key decision-making roles in society which require national and international perspectives and environmental competence. Whatever their main discipline area, all courses in higher education should include studies in geography to ensure that graduates are geographically literate. This is especially important for all those who intend to become teachers. It is advantageous for geography teachers to have competence in a second language.

Základní stupeň

Děti rády objevují prostředí, v němž žijí. Učí se vlastní činností a snadno si osvojují nové poznatky. Proto by měla výuka o jiných územích, kulturách a způsobech života začínat právě na této úrovni. Tak přispívá geografické vzdělávání základním myšlenkám Konvence o právech dětí, kde se říká: „Dítě by se mělo těšit zvláštní ochraně a mělo by mít zákonem nebo jinými prostředky zajištěnou možnost tělesně, duševně, morálně a kulturně se vyvíjet zdravým a normálním způsobem a v podmínkách míru a vážnosti.“

Střední stupeň

Když žáci povyrostou, zvýší se jejich schopnost abstraktně myslet. Přírůstek abstraktních informací by však měl být stále propojován s praktickou činností. Zvláštní pozornost je dnes třeba věnovat budoucnosti světového společenství. Je proto nutno vyvíjet velké úsilí na propojení vědomostí žáků s jejich jednáním, na vedení k odpovědnosti za životní prostředí, na rozvíjení jejich vztahu k vlasti i pocitu mezinárodní solidarity.

Vysoká škola

Mnozí absolventi vysokých škol budou jednou ve společnosti zastávat odpovědné funkce, k jejichž výkonu budou potřebovat znalosti o světě a dovednosti rozhodovat o životním prostředí. Proto by měla být geografie zařazena do studijních plánů všech vysokých škol, zvláště těch, které připravují budoucí učitele. Učitelé geografie by měli ovládat jeden cizí jazyk.

Shrnutí překladu Charty

- chybné/nejednoznačné překlady pojmů: místo, prostor, krajina, region, území, (životní) prostředí
- kontext je zaměňován za podmínky (posilování geografického determinismu, kauzality)
- větší důraz na objektivní charakter v geografickém vzdělávání (vychází se z české socioekonomické geografie než z humánní/humanistické geografie)
- česká 'tvorba prostředí' nahrazuje původní 'organizování/vedení' (management) prostředí

Metody výzkumu

Research is an important aspect of the role of geographical education at all levels. While empirical research may be undertaken primarily within higher education institutions, classroom-based action research provides a means for all teachers to contribute to the development and evaluation of teaching programs, processes and resources. A full range of qualitative and quantitative research approaches may be employed.

These may include:

- action research,
- empirical research,
- hermeneutic research...

Výzkum je významným aspektem geografického vzdělávání na všech úrovních. Zatímco empirický výzkum je prováděn především na vysokých školách, k vývoji a ověřování učebních osnov, metod a forem výuky a učebních pomůcek může přispívat i průzkum prováděný učitelem. K dispozici mají širokou škálu kvalitativních a kvantitativních výzkumných metod.

Jejich činnost může být orientována na:

- výzkum v oblasti chování a jednání žáků
- empirický výzkum
- výzkum procesu vyučování

Téma místo v RVP ZV (1. stupeň)

1. období

1. *vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí*
2. *začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popisuje změny v nejbližším okolí, obci (městě)*
3. *rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost*

2. období

1. *určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu*
2. *určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě*
3. *rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli*
4. *vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického*
5. *zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích*
6. *rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam*

Místo a Česká republika v RVP ZV (2. st.)

- 1. vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy*
- 2. hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům*
- 3. hodnotí a porovnává na přiměřené úrovni polohu, přírodní poměry, přírodní zdroje, lidský a hospodářský potenciál České republiky v evropském a světovém kontextu*
- 4. lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky a hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit*
- 5. uvádí příklady účasti a působnosti České republiky ve světových mezinárodních a nadnárodních institucích, organizacích a integracích států*

Téma blízké místu v RVP ZV: Životní prostředí (2.st.)

- 1. porovnává různé krajiny jako součást pevninské části krajinné sféry, rozlišuje na konkrétních příkladech specifické znaky a funkce krajin*
- 2. uvádí konkrétní příklady přírodních a kulturních krajinných složek a prvků, prostorové rozmístění hlavních ekosystémů (biomů)*
- 3. uvádí na vybraných příkladech závažné důsledky a rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí*

Shrnutí a otázky:

Důraz: vědomosti, méně dovednosti

- Kde jsou hodnoty a postoje žáka?
- Kde se uplatňuje žákova představivost, fantazie?
- Kde je spirální (vývojové) kurikulum?
- Porozumí kurikulu rodič (žák)?
- Bude rodič schopen kontrolovat dosažené výsledky svého dítěte?

Vybrané US geostandardy

Popis	# S	Element (číslo)
Jak používat mentální mapy k uspořádání informací o lidech, místech a prostředí v prostorovém kontextu.	2	Svět v prostorových pojmech (1)
Jak analyzovat prostorové uspořádání lidí, míst a prostředí na zemském povrchu.	3	
Fyzickogeografické a humánní charakteristiky míst.	4	Místa a regiony (2)
Lidé vytvářejí regiony, aby interpretovali komplexitu života na Zemi.	5	
Jak kultura a zkušenosti ovlivňují vnímání míst a regionů.	6	

Zdroj: Geography Standards (vlastní překlad).

Příklad konceptu místa v US národních standardech

**Jak používat mentální mapy k uspořádání informací o lidech,
místech a prostředí v prostorovém kontextu**

Standard	Šk.s.	Téma (pouze příklady)
2	K-2	Ztratil/a jsem se (nevím, kde jsem).
	3-5	Kudy bych měl/a jít.
	6-8	Jak najdu správnou cestu, abych ...
	9-12	Snění za bílého dne ve městě: měli byste vidět to, co vidím já.

Rodičovská kontrola.

Co dcera/syn zná ze zeměpisu? Vaše dcera/Váš syn dovede/umí:

po 4 letech studia

- přesně slovně popsat a vysvětlit cestu z domova do školy?
- umístit na mapě světa sedm světadílů (kontinentů) a čtyři oceány a ukázat a poznat některé země v Jižní Americe, Evropě, Africe a Asii?

po 8 letech studia

- popsat umístění/polohu a některé fyzické a humánní charakteristiky míst, o kterých se mluví v každodenním zpravodajství?

po 12 letech studia

- umístit na mapě světa některá místa, o kterých se zmiňují v televizních nebo v rozhlasových zprávách, popsat kulturní, politické a ekonomické charakteristiky těchto míst?

Příklad tématu v geografii místa v Anglii/Walesu: Představy (images) o státě (národní kurikulum)

Cíl

- zlepšit porozumění žáků o místech

Charakteristika

- nápomocné jsou otázky k jejich počátečním dojmům z nějakého státu
- žáci zkoumají jak stereotypy, které se o státech vytvořily, tak také možnost jak tyto stereotypy překonat
- žáci se dozvědí, jak poznat předsudky v různých zdrojích informací, jak analyzovat textové informace, fotografie, filmy a videa

Otázky, které se v tomto tématu vztahují k místu (práce s fotografiemi)

- Jak tato místa vypadají?
- Jaké pocity fotograf vytváří v pozorovateli?
- Jaké sdělení obrazy dávají?
- Kdo vybral tyto záběry? Proč zrovna tyto záběry?
- Vypovídají záběry celou "pravdu" o daném místě?

Zdroj: Vávra (2006): Pojetí výuky zeměpisu (geografie) v britském kurikulu. <http://www.rvp.cz/clanek/711/853>

Shrnutí: vývoj školní geografie

Dřívější důraz

- fyzické a socioekonomické zaměření
- objektivní/"reálné" uspořádání na povrchu Země
- regionální studium
- pojmy: prostor, krajina, region

Současný důraz

- humanistické zaměření
- i subjektivní/imaginativní chápání uspořádání na povrchu Země
- tematické studium
- pojmy: místo, lidé-prostředí

Místo v anglickém kurikulu

Každé místo má své jedinečné přírodní a humánní vlastnosti (charakteristiky), které je možné různé interpretovat a prezentovat.

Žáci mají své mentální obrazy míst – světa, státu, čtvrti, kde žijí. To vytváří jejich „geografické imaginace“ Měli by si uvědomovat, že existují odlišné percepce míst a některé mohou být i protichůdné.

Pokud se učí o místě, měli by si uvědomovat:

- kde je (umístění, lokalita)
- jak vypadá (charakteristika-současnost)
- jak se vyvíjelo (minulost-současnost)
- jak se může měnit (současnost-budoucnost)

Jejich poznatky by měly vycházet z reálných míst.

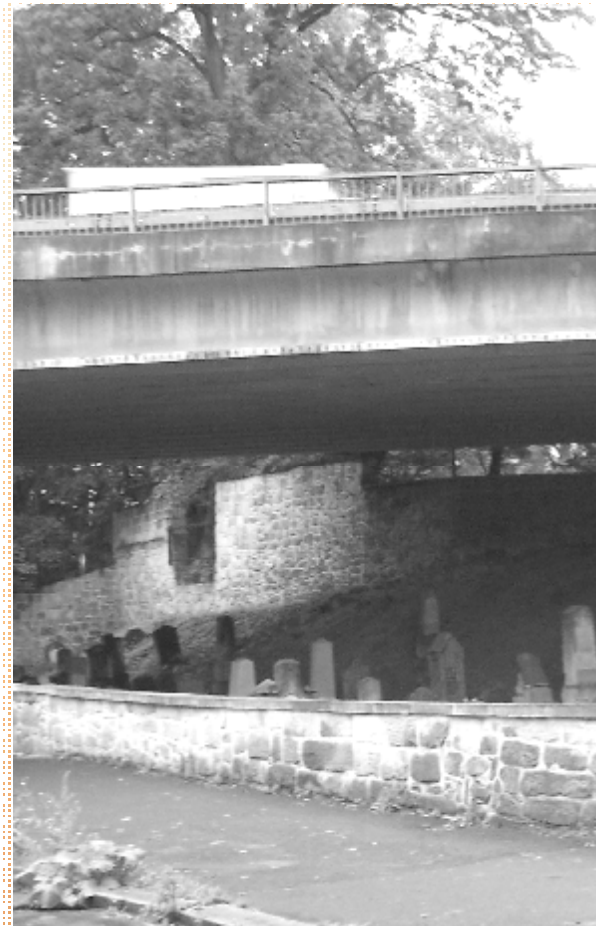
Zdroj: National Curriculum (2007)

Obrázek židovského hřbitova

Život v našem regionu, Pracovní učebnice, s. 32; FRAUS

vlastní FOTO

Místo: židovský hřbitov

Tradice židovských komunit v českých městech (učebnice)

V českých městech a městečkách žily po staletí komunity lidí vyznávajících židovské náboženství. V mnoha městech proto dodnes stojí synagoga, jen zřídka se zachovaly zbytky židovské čtvrtě. S židovským hřbitovem se nejčastěji můžete setkat za městem.

Ve 20. století Židé u nás významně přispěli k průmyslovému a kulturnímu rozvoji země. Za druhé světové války bylo na osmdesát tisíc českých Židů s rodinami vyraženo německými nacisty a jejich pomahači. Stalo se tak především v koncentračních táborech.

Vyhledej ve svém městě památky na tradiční život Židů.

Fotografování: Zjisti, zda je v okolní krajině židovský hřbitov. Navštivte ho společně a vyfotografujte nejpozoruhodnější náhrobky.

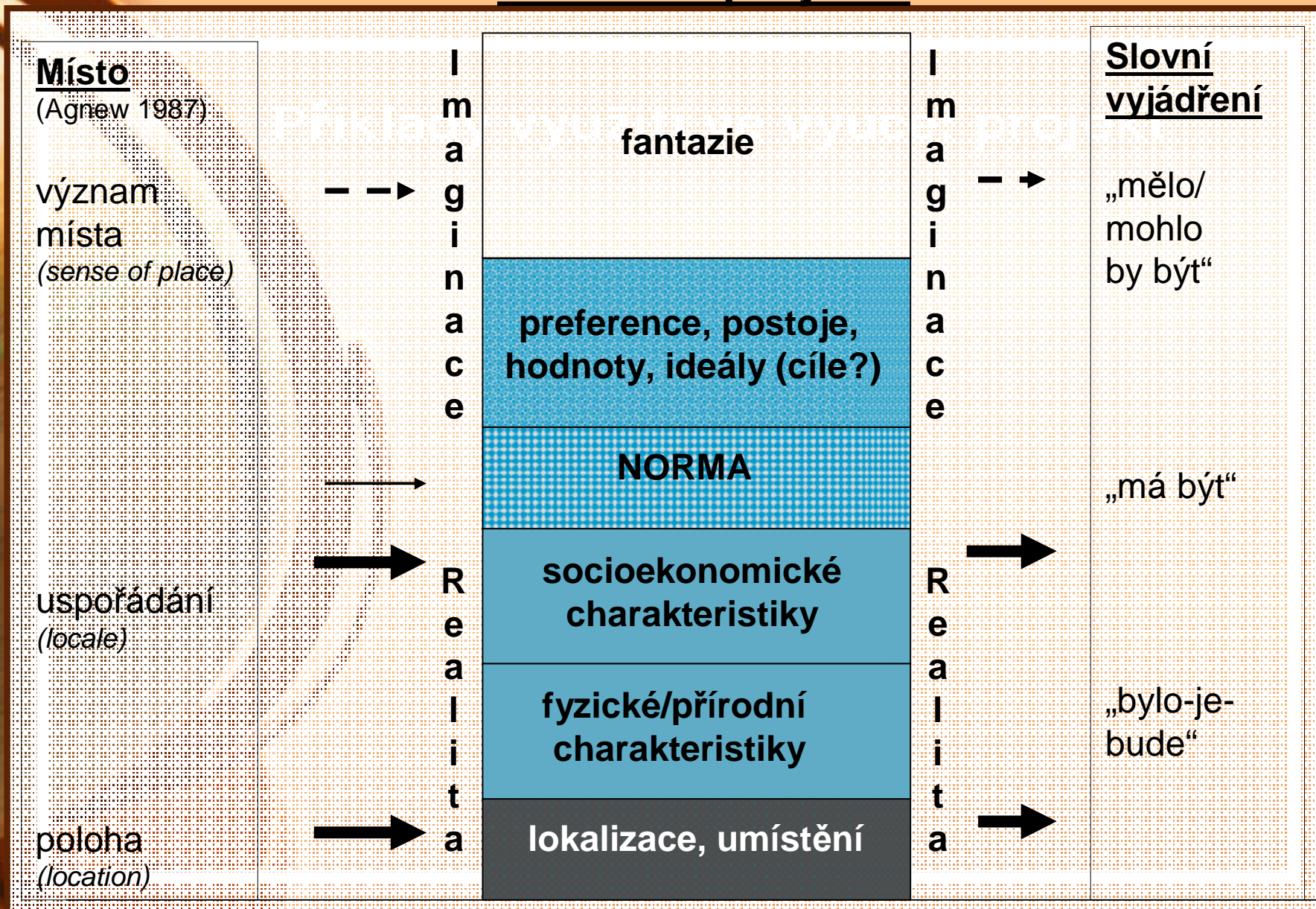
Popisek u fotografie:

Prohlédni si snímek starého židovského hřbitova. Popiš typické kamenné náhrobky a pověz, v čem jsou zvláštní.

Židovský hřbitov jinak? (vlastní otázky)

- Jaká je vzájemná poloha židovského hřbitova a městské hradby?
- Kde se nachází nejbližší synagoga? Je blízko nebo daleko od hřbitova?
- Při pohledu na nápisy na náhrobcích, jaká byla zaměstnání zemřelých?
- Proč je na židovských hřbitovech, i na tomto, velké namačkání náhrobků?
- Proč se nesmí s náhrobky hýbat? Jak se tento „zákon“ projevila kromě namačkání náhrobků na sebe?
- Můžeš někdy vidět na židovském hřbitově zapálené svíčky? Jak si židé připomínají své zemřelé?
- Jaký je tvůj názor na most, který se „klene“ nad hřbitovem? Vadilo by ti, kdyby něco podobného bylo nad hrobem tvých prarodičů?
- Turnov je centrem Českého ráje. Co myslíš, proč se toto místo nazývá rájem? Pokud si takto představuješ ráj, jak si představuješ peklo? Kde podle tebe je?

Struktura projektu

minulost
21.11.2007

současnost
Jaroslav Vávra, KGE; Pedagogický den Liberec

budoucnost

Svedeme nebo nesvedeme učit a podporovat fantazii?

Dítě věří tomu, že z
domu do ulice
vede třeba chodba
tajná,
o takové věci
domovní důvěrnice
nemá ani šajna, á-á.

Co se všechno nestane,
když si dítě zamane:
kuchyně se stane
lesem
štokrdle medvědem.
Já i vy to těžce
nesem,
že to taky
nesvedem.

Dítě školou povinné
dovede to, co my ne,
my jsme sice světa znalí,
my jsme lidé s
rozhledem,
ale hrát si jako malí,
to bohužel nesvedem.

Zdroj: <http://www.supermusic.sk/skupina.php?idpiesne=9050&sid=>

LITERATURA

1. **BENARZ, S. (2000):** *Position Paper on Teaching and Learning Geography* Transitions from Childhood to the Workforce GeoEd Meeting. National Center for Geographic Information&Analysis. Transition from Childhood to the Workforce. <http://www.ncgia.ucsb.edu/varenius/tcw/may/bednarz.html> [cit. 15.10.2007]
2. **HAUBRICH, H. (ed.):** *International Charter on Geographical Education*. CGE IGU 1992, translated into 21 languages, edited Freiburg 1994, ISBN 3-925319-11-5
3. **KANSANEN, P. (2007):** *Oborové didaktiky jako základ znalostní báze pro učitele – nebo tomu budeme raději říkat pedagogical content knowledge?* In: T. Janík et al. (eds): *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik*. Paido 2007, s. 11-22. ISBN 978-80-7315-139-3
4. **KOTÁSEK, J. et al. (eds):** *Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Bílá kniha)*, MŠMT Praha 2001, 100 str. ISBN 80-211-0372-8 (<http://www.msmt.cz/files/pdf/BilaKniha.pdf>)
5. **KÚHNLOVÁ, H. (1999):** *Kapitoly z didaktiky geografie*. Karolinum Praha, 145 str. ISBN 80-7184-995-2
6. **MAŇÁK, J. (2006):** *Úvod*. In: P. Knecht (ed.). *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik*, MU Brno 2006, s.11-13. ISBN 80-210-4163-3
7. **NATIONAL CURRICULUM**, geography, key stage 3, Statutory content. http://curriculum.qca.org.uk/subjects/geography/index.aspx?return=http%3A//curriculum.qca.org.uk/subjects/index.aspx#note2_1_a [cit. 18.11.2007]